

Westpolder/Bolwerk in Berkel en Rodenrijs

Gemeente Lansingerland
Inkomende Post d.d. 15/11/2010

110.52903

Inventarisatie beschermde fauna 2010

G&G-rapport 2010-41

Van der Goes en Groot
ecologisch onderzoeks- en adviesbureau

Westpolder/Bolwerk in Berkel en Rodenrijs

Inventarisatie beschermde fauna 2010

F.M. van Groen
V. Nederpel

2010

Opdrachtgever
Gemeente Lansingerland

Van der Goes en Groot
Ecologisch Onderzoeks- en Adviesbureau

G&G-rapport 2010-41

Van der Goes en Groot
ecologisch onderzoeks- en adviesbureau

Bovendijk 35-G
2295 RV Kwintsheul

Hazenkoog 35-A
1822 BS Alkmaar

www.vandergoesengroot.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding tot het onderzoek.....	5
1.2	Doel van het onderzoek.....	6
1.3	Ligging van het onderzoeksgebied.....	6
2	Beschermingskader	8
2.1	De Conventie van Bern.....	8
2.2	Habitatrichtlijn.....	8
2.3	Vogelrichtlijn.....	8
2.4	Natuurbeschermingswet 1998.....	9
2.5	Flora- en faunawet.....	9
	2.5.1 Zorgplicht.....	9
	2.5.2 Verbodsbepalingen.....	9
	2.5.3 Vrijstellingen.....	9
	2.5.4 Broedvogels.....	10
	2.5.5 Ontheffingsmogelijkheid.....	10
2.6	Rode lijsten.....	10
3	Methode	12
3.1	Vissen.....	12
3.2	Rugstreepad.....	12
3.3	Broedvogels.....	12
4	Vissen	14
5	Rugstreepad	14
6	Broedvogels	15
6.1	Jaarrond beschermde broedvogels.....	15
7	Conclusie en aanbevelingen	16
7.1	Procedure.....	16
8	Literatuur	18
Bijlage 1.	Verspreidingskaart beschermde vissen.....	19
Bijlage 2.	Verspreidingskaarten broedvogels.....	21

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In verband met uitbreiding van het bebouwde gebied zijn in 2003 en 2005 door ecologisch onderzoeks- en adviesbureau Van der Goes en Groot in een aantal verschillende gebieden rond Berkel en Rodenrijs inventarisaties naar beschermde flora en fauna uitgevoerd.

De inventarisatie uit 2003 (DEN BOER ET AL, 2003) betrof onder andere het gebied Westpolder en Bolwerk aan de westrand van Berkel en Rodenrijs. In Figuur 1 is de ligging van dit gebied, onderverdeeld in deelgebieden, weergegeven.

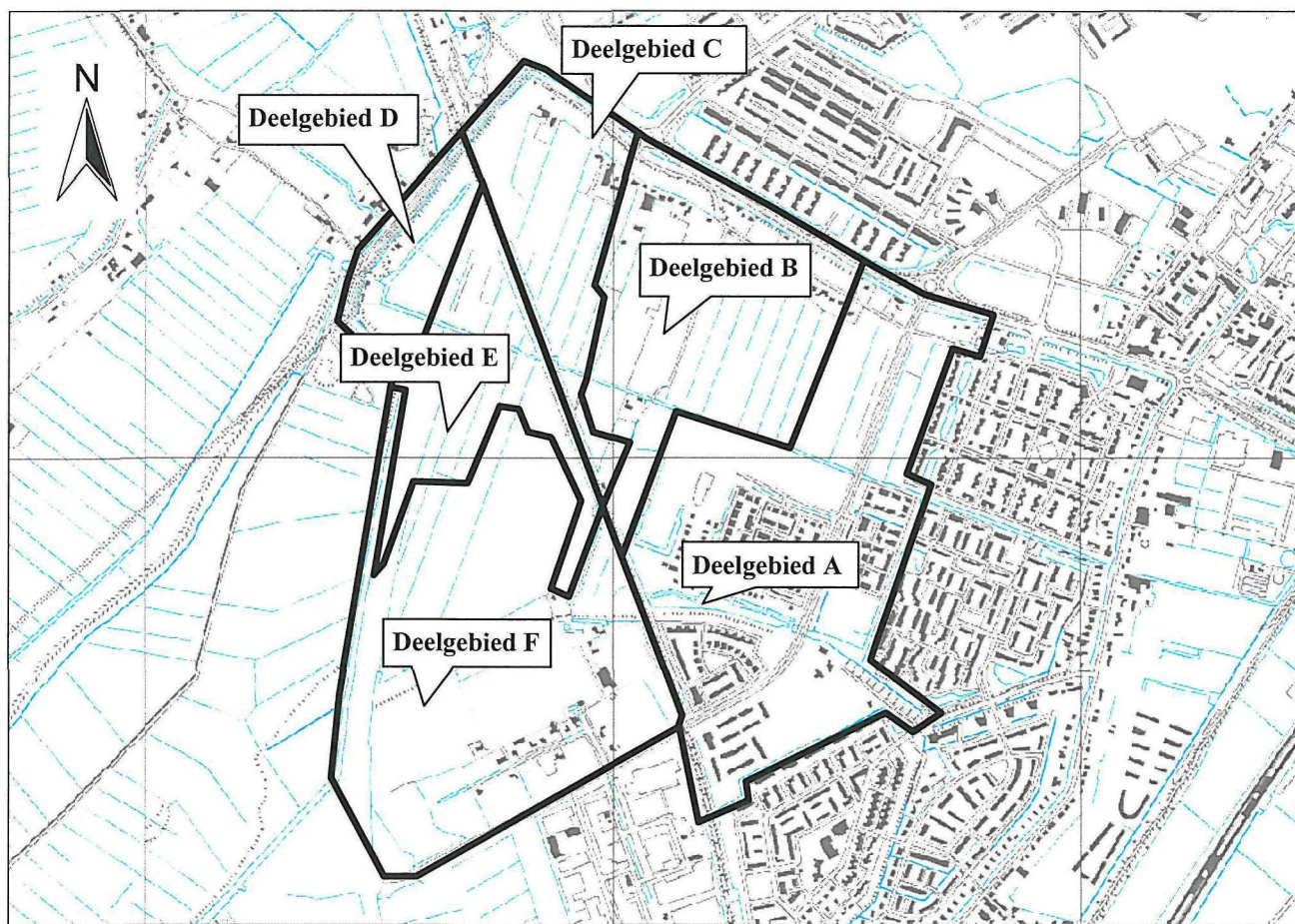
Op grond van de verzamelde gegevens is voor dit deelgebied ontheffing aangevraagd en verkregen voor de Flora- en faunawet. Deze ontheffing is echter begin 2009 verlopen terwijl de werkzaamheden waarvoor de ontheffingen zijn aangevraagd deels nog niet zijn voltooid. Om de eerder verzamelde gegevens te herijken is op 19 oktober 2009 aan de hand van een veldbezoek de geldigheid van de inventarisatie uit 2003 opnieuw beoordeeld (DE BEER, 2009).

Geconcludeerd werd onder meer dat vóór werkzaamheden aanvangen in Deelgebied C en E eerst vervolgonderzoek noodzakelijk was naar zwaar beschermde vissen en de Rugstreeppad.

Deelgebied F is vrijwel ongewijzigd vergeleken met de situatie van 2003. Het is nog steeds een intensief gebruikt agrarisch gebied. Er worden in dit gebied geen andere beschermde waarden verwacht dan welke aanwezig waren in het eerdere onderzoek. Dat betekent dat broedvogels en licht beschermde amfibieën en zoogdieren worden verwacht. Voor deze soorten hoeft geen ontheffing te worden aangevraagd. Voor de verwachte broedvogels dient wel buiten het broedseizoen te worden gewerkt.

In de deelgebieden A, B en D worden werkzaamheden verondersteld vrijwel afgerond te zijn. De noodzaak voor onderzoek naar beschermde soorten zou hier 'op maat', per project moeten worden beoordeeld.

De gemeente Lansingerland heeft nu Ecologisch onderzoeks- en adviesbureau Van der Goes en Groot opdracht verleend om bovengenoemd onderzoek in het plangebied uit te voeren.

Figuur 1. Plangebied Westpolder/Bolwerk met daarbij aangegeven een aantal deelgebieden die onderscheiden zijn in 2009 op grond van verschillen in progressie van werkzaamheden- zie tekst.

1.2 Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in het voorkomen en de verspreiding van beschermde diersoorten binnen het onderzoeksgebied.

1.3 Ligging van het onderzoeksgebied

De ligging van de in 2010 onderzochte deelgebieden C, D en E zijn in Figuur 1 weergegeven. De deelgebieden C, D en E zijn samen 38 ha groot.

Het plangebied ligt ten zuidwesten van het dorp Berkel. De noordgrens wordt bepaald door de Leeweg, de westgrens door de contouren van de Bovenvaart.

Het gebied heeft voor een groot deel een landelijk karakter. Er is een doorgaande spoorlijn aanwezig van Rotterdam naar Voorburg en tevens wordt het gebied doorkruist door de nieuwe provinciale weg N471. De aanwezige weilanden worden begraast door schapen en paarden. Een ander deel van het gebied, ten westen van de N471, is vrij recent heringericht. Hier zijn grote waterpartijen aanwezig met zowel ondiepe als diepere

stukken en steile oevers. In het gebied zijn, naast bosschages in tuinen, maar weinig bomen aanwezig. In de taluds en wegbermen groeien algemene grassen en kruiden.

Direct naast het onderzoeksgebied is de ontwikkeling van de woonwijk in volle gang. Bij deze werkzaamheden wordt gebruik gemaakt van groot materiaal.

Deelgebied C betreft een gebied dat momenteel voor ongeveer de helft bestaat uit een oude graslandpolder met sloten en voor de andere helft uit zandig bouwterrein met materiaalopslag, puinhopen en dergelijke.

Deelgebied D betreft een soort waterberging met brede, diepere watergangen met deels glooiend aflopende- en deels steile oevers.

Deelgebied E bestaat uit licht verruigd, wat verwaarloosd agrarisch gebied met vooral graslanden die deels worden begraasd door schapen. De in het gebied aanwezige sloten zijn omgeven door brede rietkragen. Naast het agrarische gebied liggen enkele ruderaal terreinen, vooral richting het nieuw aangelegde metrostation.

In het plangebied zijn verschillende watertypen aanwezig. Tussen de graslanden liggen vrij ondiepe

De sloten in het plangebied zijn veelal smal en hier en daar begroeid met watervegetatie.

smalle sloten met lokaal een soms wel meer dan een meter dikke laag slib. Slechts hier en daar is watervegetatie aanwezig in de sloten. Het betreft vooral kroos, draadwier en soms Gele plomp. De oevers zijn vrijwel overal steil en relatief hoog. Vegetatie op de oever bestaat onder andere uit Smeerwortel, Fluitenkruid, lisdoddes, Blaartrekkende boterbloem, Liesgras en Riet. De oevervegetatie hangt hier en daar over het water.

In het plangebied liggen ook enkele bredere en diepere wateren die qua begroeiing veel overkomsten hebben met de sloten.

2 Beschermingskader

In dit hoofdstuk wordt een algemeen beeld geschetst van het beschermingskader voor flora en fauna. Bij de conclusies zal nader worden ingegaan op de voor dit onderzoek relevante onderdelen.

2.1 De Conventie van Bern

De Conventie van Bern, die tot stand is gekomen binnen de Raad van Europa, is op 1 juni 1982 in werking getreden. De Europese Gemeenschap als zodanig is bij deze Conventie verdragspartij, waardoor de Conventie rechtskracht heeft voor zowel de Europese instellingen als voor de Lidstaten van de Europese Unie. Dat betekent dat de bepalingen van deze Conventie moeten worden omgezet in het recht van de Europese Unie en in het nationale recht van de EU landen. Nederland heeft het verdrag geratificeerd op 28 oktober 1980.

In Bijlage II en Bijlage III van het verdrag van Bern staan de soorten die op grond van de Conventie bescherming moeten genieten. Voor de soorten van Bijlage III geldt niet dat de verdragspartijen wettelijke en bestuursrechtelijke maatregelen moeten treffen om de bescherming van het leefgebied van deze soorten te garanderen. Deze verplichting geldt wel voor de soorten van Bijlage II. Voor die van Bijlage III beperkt de Conventie zich tot het opleggen van de verplichting om wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen te nemen die noodzakelijk zijn voor de bescherming van deze soorten. Voor soorten van Bijlage II gaat de bescherming veel verder omdat in art. 6 van de Conventie een aantal stringente verbodsbepalingen is genoemd die de verdragspartijen in hun nationale rechtsregels moeten omzetten. Voor de soorten van Bijlage III gelden deze verbodsbepalingen niet.

2.2 Habitatrictlijn

De Habitatrictlijn¹ wordt algemeen beschouwd als de richtlijn waarin de bepalingen van de Conventie van Bern in het Europees Gemeenschapsrecht zijn omgezet. De bepalingen van de Habitatrictlijn zelf dienen door de landen van de EU in hun eigen nationale rechtsregels te worden geïmplementeerd. In Nederland is dat gedaan in de Natuurbeschermingswet 1998, die op 1 oktober 2005 van kracht is geworden.

Het doel van de Habitatrictlijn is gericht op de realisering van een coherent Europees ecologisch netwerk, Natura 2000 genaamd. Hiervoor dienen de EU-landen in overleg met de Europese Commissie speciale beschermingszones aan te wijzen. Als speciale beschermingszone worden aangewezen de natuurlijke

habitats van Bijlage I van de Habitatrictlijn en de leefgebieden van de soorten die zijn genoemd in Bijlage II.

Op 19 mei 2003 heeft Nederland 141 gebieden aangemeld en op 7 december 2004 heeft de Europese Commissie alle door de lidstaten aangemelde gebieden op de communautaire lijst voor de Atlantische biogeografische regio geplaatst². Daarmee zijn deze gebieden beschermd volgens de regels uit artikel 6 van de Habitatrictlijn, met uitzondering van lid 1, dat pas na aanwijzing van kracht is. In november 2006 is voor de Nederlandse gebieden de aanwijzingsprocedure gestart.

De aanwijzing van gebieden als speciale beschermingszone heeft een aantal gevolgen. Zo dienen de EU-landen maatregelen te treffen zodat de natuurlijke habitats en de habitats van de soorten zich verder kunnen ontwikkelen. Binnen de aangewezen gebieden kunnen plannen of projecten die een aantasting of een verstoring teweeg kunnen brengen alleen worden toegestaan indien ze een dwingende reden van groot openbaar belang vertegenwoordigen en indien is aangetoond dat er voor het plan of project in kwestie geen alternatief is. Bovendien moeten als vergoeding voor de natuurwaarden die worden aangetast compenserende maatregelen worden getroffen om de samenhang van het Natura-2000-netwerk te waarborgen.

De Habitatrictlijn heeft ook een Bijlage IV. In deze Bijlage zijn soorten opgenomen waarvoor geen verplichting geldt om hun leefgebied als speciale beschermingszone aan te wijzen, maar die wel op een andere wijze bescherming behoeven. Zo dienen de EU-landen voor deze soorten onder meer een verbod in te stellen op de beschadiging of de vernieling van hun voortplanting- en rustplaatsen en moet een verbod gelden op het vangen en doden van deze dieren.

Bijlage V gaat over soorten waarvan de onttrekking aan de natuur en de exploitatie aan beheersmaatregelen kunnen worden onderworpen.

2.3 Vogelrichtlijn

De Vogelrichtlijn³ verplicht de lidstaten van de Europese Unie de instandhouding te garanderen van alle natuurlijk in het wild levende vogelsoorten op het Europese grondgebied van de lidstaten waarop het Europese verdrag van toepassing is. Artikel 4 van de Vogelrichtlijn bevat de verplichting tot het aanwijzen van zogenaamde "speciale beschermingszones" (SBZ's). Deze worden Vogelrichtlijngebieden genoemd. In Nederland zijn dat er momenteel 77. Ook de bepalingen van de Vogelrichtlijn zijn geïmplementeerd in de Natuurbeschermingswet 1998.

¹ nr. 92/43/EEG; PbEG 1992, L 206

² Tweede Kamer, vergaderjaar 2004–2005, 29 800 XIV, nr. 63

³ nr. 79/409/EEG; PbEG 1979, L 103/1

De Vogelrichtlijn kent een aantal bijlagen waarin vogelsoorten worden genoemd waarvoor in het kader van de richtlijn speciale maatregelen worden getroffen:

- ♣ Bijlage 1 – Vogelsoorten waarvoor in de leefgebieden speciale beschermingsmaatregelen worden getroffen, opdat deze soorten daar waar zij nu voorkomen, kunnen voortbestaan en zich kunnen voortplanten.
- ♣ Bijlagen 2 en 3 behandelen de vogelsoorten, welke onder voorwaarden door jacht, het gevangen nemen of anderszins aan de populatie onttrokken mogen worden.

2.4 Natuurbeschermingswet 1998

In deze wet is de bescherming van gebieden geregeld en hierin zijn sinds 1 oktober 2005 ook de bepalingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn geïmplementeerd. De Natuurbeschermingswet kent drie typen gebieden, waarvan het eerste het meest voorkomt:

- ♣ Natura 2000-gebieden (opnieuw begrensde samenstelling van Vogel- en Habitatrichtlijngebieden).
- ♣ Beschermde natuurmonumenten.
- ♣ Gebieden die de Minister van LNV aanwijst ter uitvoering van verdragen of andere internationale verplichtingen (met uitzondering van verplichtingen op grond van de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn), zoals Wetlands.

Het aanwijzingsbesluit is voor Natura 2000-gebieden van groot belang, omdat het onder meer het referentiekader biedt voor het beheerplan, de beoordeling van projecten en activiteiten en de vergunningverlening; dit referentiekader wordt gevormd door de instandhoudingsdoelstellingen en de begrenzing van het gebied (in de vorm van een kaart met een toelichting).

De instandhoudingsdoelstellingen zoals bedoeld in artikelen 19d en 19f van de Natuurbeschermingswet 1998 beschrijven de doelen voor de instandhouding van leefgebieden, natuurlijke habitats en populaties in het wild levende plant- en diersoorten, zoals vereist door de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn. Deze natuurwaarden moeten in een gunstige staat van instandhouding gebracht of gehouden worden.

2.5 Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet wordt gezien als het nationale wettelijke kader dat de bepalingen van de Habitatrichtlijn en de Conventie van Bern in nationaal recht heeft omgezet.

De Flora- en faunawet bepaalt dat de Minister van LNV een in Nederland in het wild voorkomende planten- of diersoort bij algemene maatregelen van

bestuur kan aanwijzen als beschermde soort. Hier is met drie publicaties invulling aan gegeven⁴.

2.5.1 Zorgplicht

Een belangrijke bepaling is de zorgplicht in artikel 2, dat stelt “dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora en fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.”

2.5.2 Verbodsbepalingen

De Flora- en faunawet bepaalt dat het verboden is planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (art. 8).

Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen, dan wel opzettelijk te verontrusten (artt. 9 en 10).

Verder is het verboden van beschermde diersoorten nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (art. 11) en iets dergelijks geldt voor eieren (art. 12).

Vogelnesten die buiten het broedseizoen in gebruik zijn vallen onder de definitie van vaste rust- of verblijfplaatsen en zijn daarom jaarrond beschermd (zie §2.5.4).

2.5.3 Vrijstellingen

Bij Algemene Maatregel van Bestuur is de Mol vrijgesteld van de verboden van de artikelen 9 t/m 11 en daarnaast zijn Bosmuis, Veldmuis en Huisspitsmuis vrijgesteld in of op gebouwen of daarbij behorende erven⁵.

⁴ Besluit aanwijzing diersoorten Flora- en faunawet, Staatsblad 2000, nr. 523; Bekendmaking lijsten beschermde inheemse diersoorten, Staatscourant 13 november 2001, nr. 220; Regeling aanwijzing beschermde diersoorten Flora- en faunawet, Staatscourant 13 maart 2002, nr. 51

⁵ Besluit vrijstelling beschermde diersoorten, Staatsblad 2000, 525, art. 16e

In een ministeriële regeling zijn vervolgens nog andere algemene soorten aangewezen die alleen vrijgesteld zijn van de verboden van de artikelen 8 t/m 12, indien het gaat om werkzaamheden in het kader van natuurbeheer, van bestendig beheer of onderhoud, van bestendig gebruik of van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting⁶. Voor deze soorten hoeft dan geen ontheffing te worden aangevraagd, maar de zorgplicht blijft onverminderd gelden. Dit wordt het “lichtste beschermingsregime” genoemd, geldend voor de z.g. “tabel 1”-soorten (zo genoemd naar de toelichting bij de bovengenoemde Regeling en ook gehanteerd in de LNV-brochure “Buiten aan het werk?”). Broedvogels vallen hier niet onder (zie §2.5.4).

2.5.4 Broedvogels

Voor broedvogels wordt in principe geen ontheffing verleend. Men dient versturende activiteiten buiten het broedseizoen te laten plaatsvinden.

Van enkele soorten zijn de nesten jaarrond beschermd. De lijst met vogelsoorten waarvan de nesten gedurende het hele jaar zijn beschermd is in 2009 aangepast (zie Tabel 1). Voor deze soorten kan, meestal alleen buiten het broedseizoen, wel ontheffing worden aangevraagd. Een omgevingscheck is dan vereist. Een deskundige moet in dat geval vaststellen of de desbetreffende soort zelfstandig een vervangend nest kan vinden in de omgeving. Indien dit niet het geval is moet, voor zover mogelijk, een alternatief nest

Tabel 1.

Vogelsoorten waarvan de nesten in principe jaarrond zijn beschermd met beschermingscategorie (1 = soorten die ook buiten het broedseizoen het nest gebruiken als vaste rust- of verblijfplaats, 2= koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop, 3 = soorten die elk jaar op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing, 4 = soorten die niet of nauwelijks zelf in staat zijn een nest te maken).

Soort	Categorie
Boomvalk	4
Buizerd	4
Gierzwaluw	2
Grote gele kwikstaart	3
Havik	4
Huismus	2
Kerkuil	3
Oehoe	3
Ooievaar	3
Ransuil	4
Roek	2
Slechtvalk	3
Sperwer	4
Steenuil	1
Wespendief	4
Zwarte wouw	4

worden aangeboden. Wanneer ook dit niet mogelijk is moet ontheffing worden aangevraagd.

De overige vogelsoorten keren weliswaar vaak terug naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar beschikken over voldoende flexibiliteit om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen. Van deze soorten zijn de verblijfplaatsen alleen dan beschermd als ‘zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen’ (cat. 5).

2.5.5 Ontheffingsmogelijkheid

De realisatie van activiteiten, zoals het aanleggen van woningbouw- of bedrijventerreinen, heeft veelal beschadiging of de vernieling tot gevolg van de voortplanting- en rustplaatsen van de in het gebied voorkomende beschermde soorten. In bepaalde gevallen moet dan ontheffing volgens artikel 75 van de Flora- en faunawet⁷ aangevraagd worden.

Als er andere beschermde soorten voorkomen dan de soorten die zijn vrijgesteld van de verboden, kan de voorgenomen (bouw)activiteit alleen worden gerealiseerd als een ontheffing is verleend. De vraag of de ontheffing kan worden verleend zal worden beoordeeld door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, op basis van de twee andere beschermingsregimes⁸:

- ♣ Zwaar beschermingsregime, geldend voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn en voor apart aangewezen soorten in een vernieuwde “bijlage 1” van het Besluit vrijstellingen beschermde dier- en plantensoorten. Zij vormen samen de “tabel 3”-soorten. Ook vogels vallen hieronder.
- ♣ Minder zwaar beschermingsregime, geldend voor de overige beschermde soorten (“tabel 2”), maar niet de eerdergenoemde algemene soorten (“tabel 1”).

Indien men in het bezit is van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode hoeft bij werkzaamheden in het kader van natuurbeheer, van bestendig beheer of onderhoud en van bestendig gebruik voor de tabel 2-soorten en ook voor vogels geen ontheffing aangevraagd te worden.

2.6 Rode lijsten

De Conventie van Bern, de Habitatrichtlijn en de Flora- en faunawet zijn juridische teksten met verbindende kracht. Dit geldt niet voor de Rode lijsten. De Rode lijsten hebben vooral een signaalfunctie en zijn op de eerste plaats bedoeld als een instrument om de aan-

⁷ Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, Staatsblad 2000, 525

⁸ wijziging in Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten in Staatsblad 2004, 501, vnl. artt. 16b en 16c

dacht in beleid en beheer te richten op bedreigde en kwetsbare soorten binnen een bepaalde plant- of diergroep. Een soort kan aan het feit dat hij op de Rode lijst voorkomt geen rechten ontlenen want de Rode lijst heeft uitsluitend een beleidsmatig karakter. De betekenis van de Rode lijsten ligt in het feit dat van provinciale overheden en gemeenten mag worden verwacht dat zij bij hun beleid rekening houden met de soorten die op een Rode lijst staan. In die zin zijn de Rode lijsten voor de lagere overheden en terreinbeherende instanties een indicator voor de betekenis van deze terreinen. Daarnaast zijn ze een richtsnoer voor inrichting en beheer. In 2004 zijn de Rode lijsten in gewijzigde vorm opnieuw vastgesteld⁹ en in 2009 zijn die voor zoogdieren, reptielen, amfibieën, dagvlinders en paddenstoelen geactualiseerd¹⁰.

---

⁹ Staatscourant 11 november 2004, nr. 218: 21

¹⁰ Staatscourant 2009, nr. 13251

3 Methode

3.1 Vissen

Het doel van de visseninventarisatie was inzicht te krijgen in de aanwezigheid van beschermde soorten. Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van de meest recente versie van het protocol voor inventarisaties zoals is opgesteld door Gegevens Autoriteit-Natuur (GA-N).

Driemaal is een steekproefsgewijze inventarisatie uitgevoerd in het plangebied. In Tabel 2 zijn de datums van deze bezoeken weergegeven.

Tabel 2.

De bezoekdatums, het weer en de opzet van het vissenonderzoek in plangebied Westpolder/Bolwerk in 2010.

Datum	Tijd	Weer	Opzet
14-06	08:15-16:45	Bew: 2/8-4/8, Wind: O1, Temp: 16-24°C, droog	Waterbemonstering door één persoon met schepnet, elektrisch visapparaat en waadpak.
13-08	10:00-16:00	Bew: 3/8, Wind: W1 af en toe een bui, Temp: 20°C	Waterbemonstering door één persoon met schepnet, elektrisch visapparaat en waadpak.
09-09	11:45-16:00	Bew: 2/8, Wind: ZW2, droog, Temp: 20 °C	Waterbemonstering door één persoon met schepnet, elektrisch visapparaat en waadpak.

De bemonstering heeft plaatsgevonden op locaties en in biotopen waar zich de hoogste trefkans voor de meeste soorten voordoet. Bij de visseninventarisatie is gebruik gemaakt van een steeknet. Het vissen gebeurt zowel vanaf de oever als staande in het water, gekleed in een waadpak. Zodoende kan in het open water, onder de oevervegetatie en onder holle oevers gevist worden. Veel vissoorten houden zich schuil op dergelijke plaatsen.

Naast het steeknet is de methode 'elektrisch vissen' gebruikt. Hierbij wordt al staande in het water een elektrisch spanningsveld gecreëerd met behulp van een installatie die op het lichaam gedragen wordt. Door het spanningsveld worden vissen verdoofd en onbewust gestimuleerd om naar het speciaal hiervoor ingerichte vangnet te zwemmen. Het toepassen van deze methode is vooral effectief in water met veel obstakels (bijvoorbeeld afval, takken of grote hoeveelheden vegetatie). Ook laten juist de snellere, grotere en vrij zwemmende exemplaren zich makkelijker vangen. Uiteraard worden eventuele zichtwaarnemingen van bijvoorbeeld Snoek en Karper meegenomen in de resultaten. Doordat deze inventarisatie deels in de (na-) zomer is uitgevoerd kunnen er éénzomerige exemplaren van de wat grotere en vrij zwemmende vissoorten worden gevangen, wat de trefkans vergroot voor deze soorten.

De determinatie van vissen heeft plaatsgevonden in het veld. Alle vangsten en waarnemingen zijn op

veldkaarten ingetekend. Daarbij is de classificatie uit Tabel 3 aangehouden.

Tabel 3.

Abundantieclassen voor faunakaractering.

Abundantieklasse	Aantal exemplaren
1	1
2	2-5
3	6-10
4	11-20
5	>20

3.2 Rugstreeppad

Het doel van dit onderzoek was inzicht te krijgen in de aanwezigheid van de beschermde soort Rugstreeppad en hun voortplantingslocaties. Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van de meest recente versie van het protocol voor inventarisaties zoals is opgesteld door Gegevens Autoriteit-Natuur (GA-N).

Er zijn twee avond-/nachtbezoeken uitgevoerd (28 april en 5 juni) en een dagbezoek (14 juni). De bezoeken zijn zoveel mogelijk tijdens vochtig en rustig weer uitgevoerd. Alle waarnemingen zijn op veldkaarten ingetekend.

Tijdens een nachtelijk bezoek worden de potentiële voortplantingsplaatsen opgezocht en worden de roepende mannetjes geteld. Ook op paden kunnen 's nachts adulte dieren worden waargenomen (vooral kikkers en padden).

Tijdens een dagbezoek wordt met een schepnet gemonsterd. Aan de hand van de waargenomen larven kan afgeleid worden van welke soorten op welke plaatsen daadwerkelijk voortplanting heeft plaatsgevonden. Voor de kaarten is de classificatie uit Tabel 3 aangehouden.

3.3 Broedvogels

Het doel van het broedvogelonderzoek was inzicht te krijgen in de aanwezige soorten, hun relatieve aantallen en hun verspreiding (namen volgens BIJLSMA *ET AL.*, 2001). Het is uitgevoerd conform de landelijk gebruikelijke methodiek zoals uitgebreid beschreven in de 'Handleiding Broedvogel Monitoring Project' (VAN DIJK, 2004).

Alleen jaarrond beschermde soorten zijn geïnventariseerd (zie Tabel 1).

In totaal zijn in de periode april t/m juni drie bezoeken uitgevoerd, waarvan twee vroeg in de ochtend rond zonsopgang. Op dit tijdstip van de dag is de zangactiviteit van de meeste zangvogelsoorten het hoogst en worden dus de meeste waarnemingen gedaan.

Tijdens de nachtbezoeken voor de Rugstreeppad is ook gelet op eventueel aanwezige nachtactieve vogels als uilen.

Tijdens het veldwerk moeten de weersomstandigheden gunstig zijn in verband met de zangactiviteit. Zo is er geen veldwerk uitgevoerd tijdens perioden met regen en/of harde wind.

De bezoekdatums staan in Tabel 4.

Tabel 4.

Bezoekdatums broedvogelinventarisatie in plangebied Westpolder/Bolwerk in 2010.

Bezoek	Datum
1	7 april
2	6 mei
3	3 juni

Na het digitaliseren van alle geldige waarnemingen zijn deze met behulp van een door Van der Goes en Groot ontwikkeld programma geclusterd tot territoria, waarbij de SOVON-criteria (VAN DIJK, 2004) werden gehanteerd. Vervolgens zijn deze territoria gecontroleerd.

4 Vissen

In het plangebied Westpolder/Bolwerk zijn 15 vissoorten aangetroffen. Een overzicht van de aangetroffen soorten met een indicatie van de aantallen en de status is te vinden in Tabel 5. In het totaal is op 24 plaatsen een bemonstering uitgevoerd. Er werden overwegend algemene soorten gevangen als Baars, Blankvoorn, Snoek en Zeelt. De aangetroffen visfauna is niet overal even soortenrijk, maar past bij de omvang van de wateren en het aanwezige biotoop.

Er zijn twee zwaar beschermde soorten aangetroffen, de Kleine modderkruiper en de Bittervoorn. Van de aangetroffen soorten staan Bittervoorn, Vetje en Kroeskarper vermeld op de Rode Lijst. De verspreiding van de beschermde vissoorten en de bemonsterde locaties zijn te vinden in Bijlage 1.

Tabel 5.
Vastgestelde vissoorten in plangebied Westpolder/Bolwerk in 2010, met indicatie van aantallen gevangen individuen en hun beschermde status.

Soort	Aantallen	Beschermd
Karper	Enkele	
Vetje	Enkele	RL:KW
Kroeskarper	Enkele	RL:KW
Ruisvoorn	Enkele	
Blankvoorn	Tientallen	
Bittervoorn	Enkele	x (HR II) RL:KW
Riviergrondel	Tientallen	
Snoek	Enkele	
Kolblei	Enkele	
Zeelt	Enkele	
Pos	Enkele	
Kleine modderkruiper	Tientallen	x (HR II)
Driedoornige stekelbaars	Tientallen	
Tienddoornige stekelbaars	Tientallen	
Baars	Tientallen	

Kleine modderkruiper

De Kleine modderkruiper is een vis die zich graag ophoudt op zandige bodems met enige modderlagen in de nabijheid. Daarnaast is een goed ontwikkelde wateren/of oevervegetatie in combinatie met een glooiend verloop van de oever zeer gunstig voor deze soort.

In het plangebied is de Kleine modderkruiper verspreid en op verschillende locaties aangetroffen. De soort is het meest aangetroffen in ondiepe watergangen met een sliblaag en zonder een sterke stroming.

Bittervoorn

De Bittervoorn houdt van schone, niet of zeer langzaam stromende wateren, een zandige bodem en plantengroei. De waterbodem mag niet te slijkgig zijn. Voor de voortplanting is de Bittervoorn afhankelijk van zoetwatermossels.

De Bittervoorn is aangetroffen op één locatie in het onderzoeksgebied.

Vetje

Het Vetje is een kleine karperachtige vis die (grote) scholen vormt. Onder gunstige omstandigheden zoals

De Kleine modderkruiper komt verspreid in het plangebied voor.

een dichte vegetatie of in afgesloten wateren zonder roofvissen, kan soms een ware 'explosie' in het aantal Vetjes ontstaan. De Vetjes doen namelijk aan broedzorg en de eieren worden in verschillende perioden afgezet. Het Vetje heeft een voorkeur voor vegetatierijke wateren. De soort is vermeld op de Rode lijst in de categorie Kwetsbaar. In het onderzoeksgebied is de soort aangetroffen in de Bovenvaart.

Kroeskarper

De Kroeskarper is een vis met een voorkeur voor vegetatierijke wateren. Daarnaast kan de Kroeskarper ook profiteren van geïsoleerde situaties waar hij vaak als één van de weinige vissoorten weet te overleven. In het plangebied is de soort op twee locaties aangetroffen. Het betreft in beide gevallen een smalle, relatief ondiepe poldersloot.

5 Rugstreepad

In het plangebied is de Rugstreepad niet aangetroffen. Wel zijn Kleine watersalamander, Bastaardkikker en groene kikkers aangetroffen.

De meeste Bastaardkikkers werden waargenomen langs de Bovenvaart.

6 Broedvogels

Van de onderzochte soorten zijn alleen van de Huismus 27 territoria vastgesteld. De verspreidingskaart van de Huismus is te vinden in Bijlage 2. Enkele van de 27 territoria bevonden zich net buiten de grenzen van het plangebied.

Tweemaal werd een jagende Ransuil waargenomen, langs het dwarsweggetje van de Leeweg op de grens van het gebied en langs de N470, honderd meter ten zuiden van de gebiedsgrens.

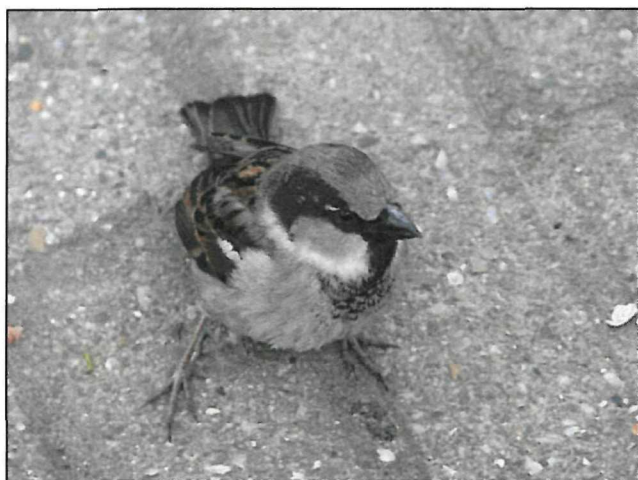
Andere soorten met territoria in het gebied zijn onder meer Knobbelzwaan, Meerkoet, Kievit, Holenduif, Zwarte kraai en Ringmus. Ook vlogen in de nabijheid van hopen grond in het gebied territoriale Oeverzwaluwen rond. Deze hopen grond waren kortstondig in het gebied aanwezig ten behoeve van ruimtelijke ingrepen.

Huisumus

De Huismus is één van de meest algemene en bekende broedvogels van ons land en is wijdverspreid in vrijwel alle dorpen en steden. Desondanks vergaat het de Huismus de laatste decennia niet goed. Sinds de jaren 70 is de populatie gehalveerd en daarmee staat de soort zelfs op de Rode Lijst. Oorzaken hiervan zijn een combinatie van afgenomen voedselaanbod (insecten voor opgroeiende jongen en granen en zaden voor volwassen vogels) en minder dekking en nestgelegenheid door verstedelijking waarbij voor mussen geen plaats meer is onder dakpannen. Naar schatting telt Nederland een half tot één miljoen broedparen.

6.1 Jaarrond beschermde broedvogels

Binnen het plangebied zijn van de onderzochte soorten

De Huismus is de enige vogelsoort waarvan in het plangebied territoria zijn vastgesteld waarvan de nesten jaarrond zijn beschermd.

alleen enkele nestelende Huismussen aangetroffen. De verblijfplaatsen van de Huismus zijn jaarrond beschermd.

In het plangebied werd gebruik gemaakt van de aanwezige daken van woningen en schuren. Van de 27 vastgestelde territoria van de Huismus bevonden zich er vijf net buiten het plangebied.

De Huismus is een koloniebroeder die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop (cat. 2).

7 Conclusie en aanbevelingen

Tijdens de inventarisatie zijn beschermde soorten aangetroffen (zie Tabel 6).

Tabel 6.

Aangetroffen beschermde en bedreigde soorten in de Westpolder/Bolwerk in 2010.

FF = Flora- en faunawet, met vermelding van beschermingsregime (1 = vrijgesteld van verboden (algemene soorten), 2 = overig, 3 = streng beschermd (HR IV/ bijlage 1 AMvB)); HR = Habitatrichtlijn, met vermelding van de bijlage; RL = Rode lijst, met vermelding van categorie (GE = gevoelig, KW = kwetsbaar, BE = bedreigd, EB = ernstig bedreigd, VNW = in het wild verdwenen); zie verder VAN DUUREN ET AL. (2003).

Nederlandse naam	FF	HR	RL
Vissen			
Kroeskarper			KW
Kleine modderkruiper	2	II	
Vetje			KW
Bittervoorn	3	II	KW
Amfibieën			
Kleine watersalamander	1		
Bastaardkikker	1	V	
Bastaard-/Meerkikker	1	V	
Vogels			
Alle aangetroffen soorten	2		
Huismus	2		GE

- ♣ In het onderzoeksgebied zijn beschermde soorten uit de soortgroepen vissen, amfibieën en vogels.
- ♣ De aangetroffen soorten uit de soortgroepen amfibieën behoren tot de beschermde algemene soorten.
- ♣ Voor de aangetroffen of verwachte beschermde algemene soorten gelden de verbodsbepalingen niet als het gaat om werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Een ontheffing is dan niet nodig. In dit geval gaat het om de aangetroffen amfibieën.
- ♣ In het plangebied zijn broedvogels vastgesteld. Voor de vastgestelde en verwachte aanwezige broedvogels dienen de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaats te vinden. Een ontheffing is voor deze broedvogels dan niet nodig. Het broedseizoen loopt ruwweg van maart tot en met juli.
- ♣ In het gebied zijn broedvogels aangetroffen waarvan de verblijfplaatsen jaarrond zijn beschermd. Het betreft de Huismus. Als (negatieve) effecten van de ingreep op de verblijfplaatsen van deze soort worden verwacht, dient een ontheffing te worden aangevraagd. In de ontheffingsaanvraag dienen passende mitigerende en compenserende maatregelen te worden beschreven (zie §7.1, ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet). Wanneer in een ontheffingsaanvraag kan worden aangetoond dat de verstoorde vogels naar alternatieve, gelijkwaardige (eventueel aan te bieden)

nestgelegenheid in de directe omgeving kunnen uitwijken, zal ontheffing niet nodig zijn omdat geen van de verboden van de Flora- en faunawet wordt overtreden (positieve afwijzing).

- ♣ In het onderzoeksgebied zijn beschermde vissen uit tabel 2 en 3 gevonden. (zie Tabel 6). Het gaat om Kleine modderkruiper en Bittervoorn. Als (negatieve) effecten van de ruimtelijke ingreep te worden verwacht dan dient een ontheffingsaanvraag te worden ingediend, waarin passende mitigerende en compenserende maatregelen worden beschreven (zie §7.1, ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet).

Zorgplicht

Voor alle beschermde soorten (alle regimes) geldt de zorgplicht (zie §2.5.1). Teneinde de zorgplicht na te leven kan men voorafgaand aan de werkzaamheden de volgende praktische richtlijnen hanteren:

- ♣ Versturende werkzaamheden (zoals het kappen van bomen en struiken) dienen buiten het broedseizoen plaats te vinden om verstoring van broedvogels te voorkomen. Het broedseizoen loopt ruwweg van maart tot en met juli;
- ♣ Alle aanwezige vegetatie of bodemmateriaal (takken, stronken) kan gefaseerd verwijderd worden. Dit geeft bodembewonende dieren de kans om in de nabijgelegen omgeving een ander leefgebied te benutten;
- ♣ Om schade aan vissen en amfibieën te beperken moeten de werkzaamheden aan wateren en oevers zoveel mogelijk worden uitgevoerd in de periode augustus tot en met oktober in verband met de perioden van voortplanting en overwintering.
- ♣ Nieuwe wateren moeten zoveel mogelijk worden aangelegd voorafgaand aan het dempen van bestaande. Uit de te dempen wateren kunnen beschermde amfibieën (alle stadia) of vissen weggevangen worden door de wateren af te dammen en het waterniveau te verlagen. Deze dieren kunnen vervolgens worden overgebracht naar een geschikt water in de nabije omgeving.

Het plangebied ligt niet in of naast een Natura 2000-gebied.

7.1 Procedure

Ontheffingsaanvraag Flora- en faunawet

Bij ruimtelijke ingrepen dient beoordeeld te worden in welke mate er sprake is van negatieve effecten van de voorgenomen werkzaamheden op aanwezige soorten. Dit hangt af van de fysieke uitvoering daarvan en de periode waarin dit wordt ondernomen. Afhankelijk van de daadwerkelijke ingrepen zal, middels een korte effectstudie, beoordeeld moeten worden of het nodig is ontheffing aan te vragen.

Zijn er negatieve effecten op soorten van het zware of minder zware beschermingsregime, dan dient een "Aanvraag ontheffing, ingevolge Flora- en faunawet artikel 75, vierde lid of vijfde lid onderdeel c" te worden ingediend bij de Dienst Regelingen van het Ministerie van LNV. Deze aanvraag dient onder andere vergezeld te gaan van:

- ♣ het desbetreffende projectplan;
- ♣ een actuele inventarisatie naar het voorkomen van beschermde dier- en plantensoorten in het plangebied;
- ♣ een beschrijving van de te verwachten schade voor de in de aanvraag vermelde soorten;
- ♣ een beschrijving hoe de schade aan de beschermde soorten tot een minimum kan worden beperkt;
- ♣ een beschrijving van voorgenomen mitigerende en/of compenserende maatregelen indien schade onvermijdelijk is;

Voor de eerdergenoemde "tabel 3-soorten" dient wegens een uitgebreide toets ook te worden vermeld:

- ♣ onderbouwing van de keuze voor de geplande locatie van de voorgenomen activiteit en onderzoek naar alternatieve locaties;
- ♣ de onderbouwing van het maatschappelijk belang van de voorgenomen activiteit;
- ♣ een toelichting op de afweging van de voorgenomen activiteit.

De ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan het criterium "doet geen afbreuk aan gunstige staat van instandhouding van de soort (populatie-niveau)". Er dient rekening te worden gehouden met een doorlooptijd van 2 maanden.

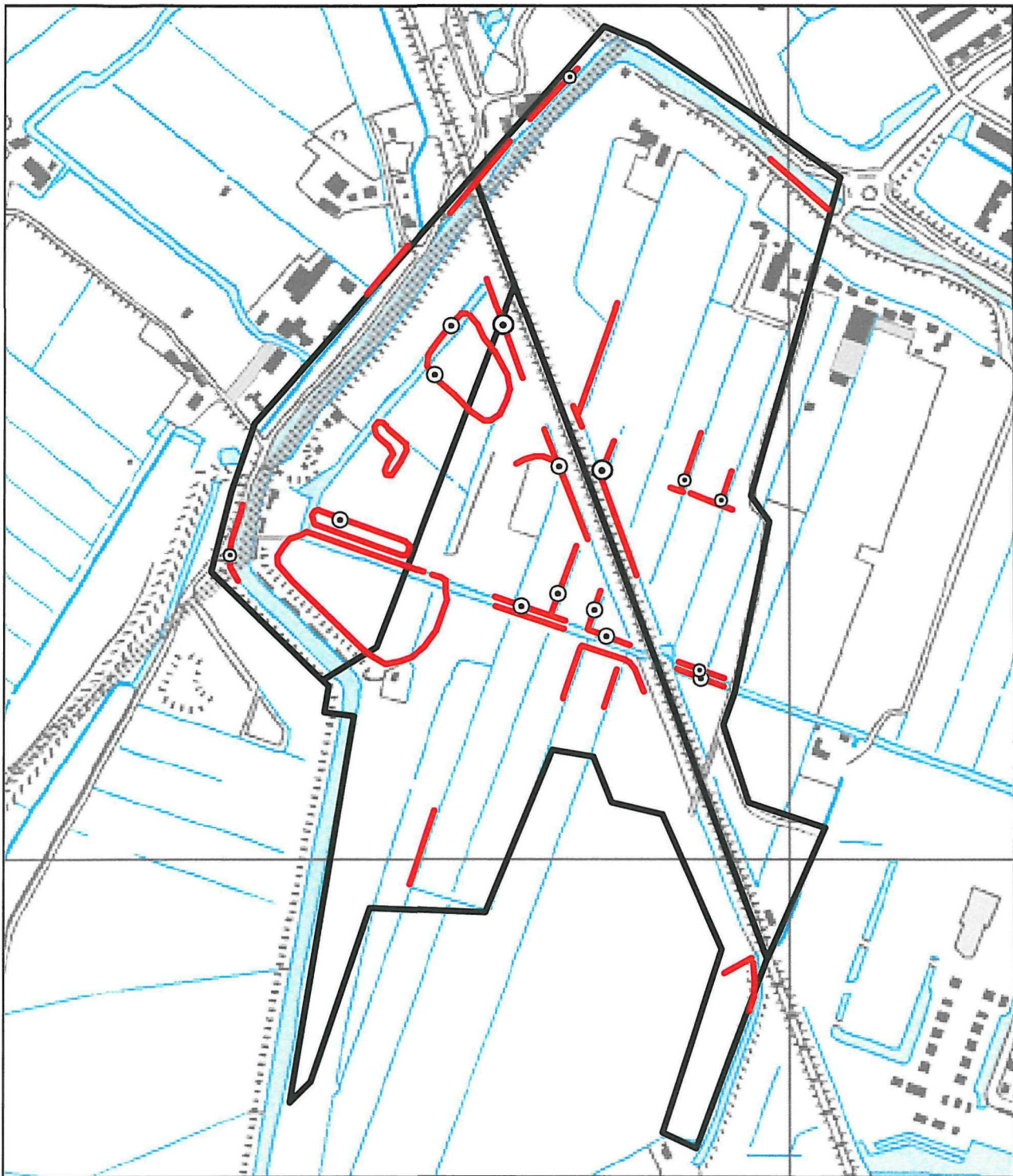
8 Literatuur

- BEER, DE R., 2009. *Westpolder en Bolwerk te Berkel en Rodenrijs, Actualisatie van flora- en faunagegevens in verband met aflopen ontheffing Flora- en faunawet*. G&G-advies 2009.
- BIJLSMA, R.G., HUSTINGS F. & C.J. CAMPHUYSEN, 2001. *Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2)*. GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
- BOER, W. DEN, M. VAN STRAATEN & B.W.J. OOSTERBAAN, 2003. *Beschermde flora en fauna Berkel en Rodenrijs*. G&G-rapport 2003-25 Van der Goes en Groot, Alkmaar.
- CREEMERS, R.C.M., & J.C.W. VAN DELFT (RAVON, RED.), 2009. *De amfibieën en reptielen van Nederland - Nederlandse Fauna 9*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden. KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- CREEMERS, R.C.M., 1996. *Bedreigde en kwetsbare reptielen en amfibieën in Nederland. Basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst*. Nijmegen.
- DIJK, A.J. VAN, 2004. *Handleiding Broedvogel Monitoring Project (Broedvogelinventarisatie in proefvlakken)*. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- DUUREN, J. VAN, G.J. EGGINK, J. KALKHOVEN, J. NOTENBOOM, A.J. VAN STRIEN & R. WORTELBOER (eindredactie), 2003. *Natuurcompendium 2003. Natuur in cijfers*. Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg en Heerlen, Milieu- en Natuurplannbureau, Bilthoven (RIVM) en Wageningen (DLO).
- LENDERS, H.J.R., C.C.H. MARIJNISSEN & R.P.W. H. FELIX, 1993. *Waarnemen en herkennen van amfibieën en reptielen in het veld*. 4^e druk. Stichting RAVON, Nijmegen.
- NIE, H.W. DE & G. VAN OMMERING, 1998. *Bedreigde en kwetsbare zoetwatervissen in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst*. Rapport nr. 33, IKC Natuurbeheer, Wageningen.
- NIE, H.W. DE, 1997. *Atlas van de Nederlandse Zoetwatervissen*. 2^e herziene druk. Doetichem.
- NIE, H.W. DE, 1997. *Beschermde en kwetsbare zoetwatervissen in Nederland. Voorstel voor een rode lijst*. Nieuwegein.
- NÖLLERT, A, C. NÖLLERT, 2001. *Amfibieëngids van Europa*. TIRION Uitgevers bv, Baarn.
- PROVINCIE ZUID-HOLLAND, 2004. *Beschermde planten en dieren in Zuid-Holland. De verspreiding van de Europese Habitatrichtlijnsoorten in kaart*. Den Haag.
- RAVON WERKGROEP MONITORING, 1997. *Handleiding voor het monitoren van amfibieën in Nederland*. Stichting RAVON, Nijmegen.
- SDU UITGEVERS, 2002-2007. *Flora- en faunawet, bewerkt en toegelicht door mr. L. Boerema, M.A. Huber, mr. drs. D. van der Meijden, J.A.M. van Spaandonk & mr. A.S. Vreugdenhil*. Koninklijke Vermande, Den Haag.
- SIERDSEMA, HENK, 1995. *Broedvogels en beheer. Het gebruik van broedvogelgegevens in het beheer van bos- en natuurterreinen*. SOVON-onderzoeksrapport 1995/04. Staatsbosbeheerrapport 1995-1.
- SOVON VOGELONDERZOEK NEDERLAND, 2002. *Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000. – Nederlandse Fauna 5*. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.
- VAN BEUSEKOM R., HUIGEN P., HUSTINGS F., DE PATER, K. & THISSEN J. (RED.), 2005. *Rode Lijst van Nederlandse broedvogels*. Tirion uitgevers B.V., Baarn.

Bijlage 1. Verspreidingskaart beschermde vissen

Beschermde vissen
Westpolder/Bolwerk

© Topografische Dienst Kadaster

Van der Goes en Groot
ecologisch onderzoeks- en adviesbureau

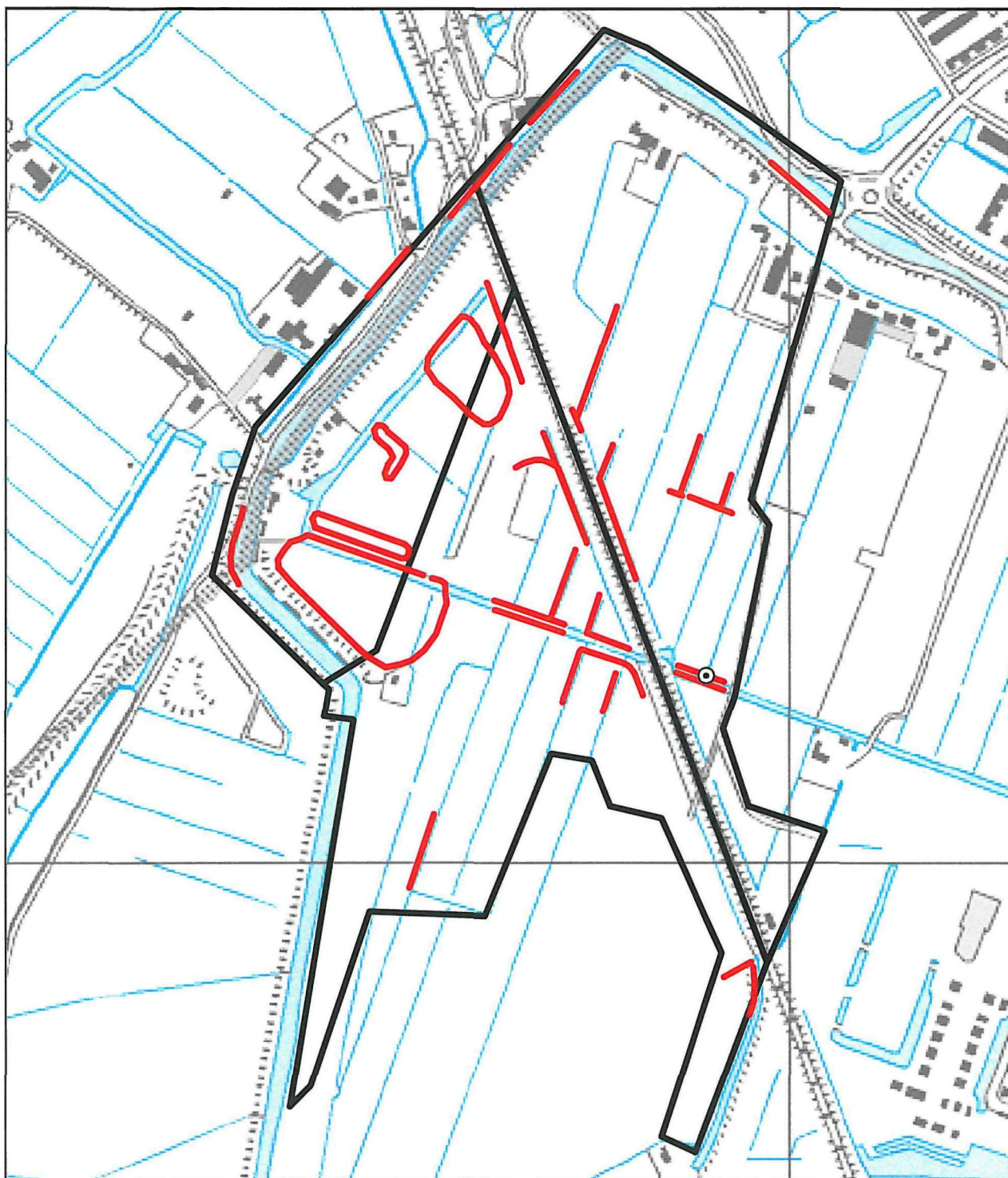
 0 0,15
 km

Kleine modderkruiper

- 1
- 2-5
- 6-10
- 11-20
- >20

Monsterlocaties

Beschermde vissen Westpolder/Bolwerk

© Topografische Dienst Kadaster

Van der Goes en Groot
ecologisch onderzoeks- en adviesbureau

0 0,15 km

Bittervoorn

- 1
- ⊙ 2-5
- ⊙ 6-10
- ⊙ 11-20
- ⊙ >20

— Monsterlocaties